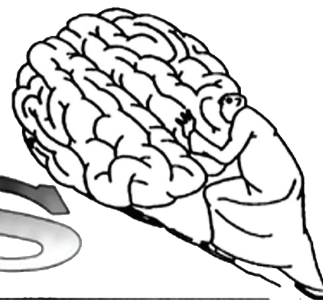

SISYFOS

Cílem Českého klubu skeptiků SISYFOS je šíření vědeckých poznatků a nezkrivených informací. Zkoumáme sporné jevy a vystupujeme proti pseudovědeckým názorům. Pomáháme chránit spotřebitele před nabídkou podvodných služeb, pomůcek a přístrojů. Podporujeme kritické myšlení a zdravou pochybovačnost. Naším členem se může stát každý, kdo dává přednost rozumu před vírou v zázraky.

DETOXIKACE a tzv. DETOXIKAČNÍ MEDICÍNA

Jiří Heřt

Detoxikace, odstranění jedů, toxinů z těla je standardní metodou konvenční medicíny. V oblasti alternativní medicíny jde však o „detoxikaci alternativní“. Ještě v posledním vydání německé klasické publikace o alternativní medicíně „Die Andere Medizin“ z roku 2005 se termín detoxikace nevyskytuje. Dnes, během několika málo let, se detoxikace, existující v mnoha variantách, stala jednou z nejpopulárnějších „alternativních“ léčebných metod ve světě včetně naší republiky. Na jejím rozšíření má zásluhu zejména MUDr. Josef Jonáš, který vypracoval vlastní variantu detoxikace, tzv. „řízenou a kontrolovanou detoxikaci“.

Základní idea detoxikačních postupů není nová. Vychází z prastaré představy, že nemoci jsou způsobeny špatnými tělesnými šťávami (dnes jedy, toxiny), nebo jejich špatným složením (dyskrazií). Léčba proto musí spočívat v jejich vypuštění (dnes detoxikaci). Možností je mnoho. Patří k nim vyvolání pocení, zvracení, průjmu, pouštění krve, odstraňování hnisu řezem nebo tzv. fontanelou, vysávání jedů baňkami, pijavkami, výplachy střeva a pod. Obecně platná idea, že choroby jsou vyvolány špatnými šťávami nebo jedy, je dnes sice překonána a uvedené metody upadly téměř do zapomnutí, avšak dnes prožívají renesanci.

Nabízejí se desítky nejrůznějších postupů. Mnohé z nich jsou založeny na změně výživy nebo celého způsobu života, na speciální dietě, hladovce nebo na podávání různých potravinových doplňků. Na trhu jich existují stovky. K nejprodávanějším patří např. Carbofit, Manayupa, Yucca, OXY-OXC, Detoxin aj. Jsou to preparáty nejrůznějšího složení, od přírodních extraktů až k výrobkům „sofistikovaným“. Např. Detoxin „byl sestaven na základě nejnovějších poznatků v oblasti fytotherapie, homeopatie, krystalterapie, psychotroniky a biorezonance.

Z OBSAHU

Detoxikace a tzv. detoxikační medicína (J. Heřt) ...	1
Řízená a kontrolovaná detoxikace dr. J. Jonáše (J. Heřt) ...	2
Angelologie a sofiologie (J. Heřt) ...	5
Andělé z pohledu statistika (G. Dohnal) ...	7
Skeptikon 2009 (K. Pavlů) ...	9
Náhoda a nutnost (J. Heřt) ...	10
Zpověď bývalého iridologa (J. D. Mather Sr.) ...	11
Ohlasy na činnost Českého klubu skeptiků Sisyfos ...	15

V přípravku jsou obsaženy osvědčené a účinné rostliny, které jsou podle svého vyzarování sestaveny tak, aby se s bioinformacemi vzájemně synergicky doplňovaly.

Některé firmy nabízejí i speciální léčebné režimy. Takovým typickým příkladem je „program Colonix“ firmy Dr.Natura. Jde o soubor tří postupně užívaných preparátů, obsahující zhruba 100 různých přírodních látek. Podle návodu „nejdříve provedeme očistu střeva speciálními léčivými rostlinami, abychom odstranili veškeré usazeniny a parazity. Po očištění doplníme vzácné bakterie, které udržují rovnováhu střevní flóry a nakonec pomocí léčivých rostlin s detoxikačními účinky, aminokyselin, vitamínů a nerostných látek detoxikujeme játra, krev, mozek, tkáň a vlastně konec konců celé tělo.“

Existují i detoxikační přístroje. Např. přístroj, který nabízí paní dr. Mary Staggs, je vanička, do které se vloží chodidla. „Po zapnutí přístroje začne v lázni probíhat elektrolyza provázená ionizací vody... Přístroj ukáže aktuální hodnoty bioenergetického pole v lázni. Toto pole je přijímáno tělem skrze nohy... Jsou stimulovány veškeré reflexní zóny a akupunkturální body..., čímž jsou účinně stimulovány jim odpovídající orgány a systémy v těle... Především je toto bioenergetické pole přijímáno krví, u které se významně zlepšuje schopnost mikrocirkulace“. Oblíbenými detoxikačními metodami je také colonhydrotera-

pie nebo Reckewegova homotoxikologie, kterou přijali do své náruče čeští homeopati.

Indikace pro detoxikační terapii jsou bohaté. Je doporučována při únavě a slabosti, nadýmání, obezitě, alergiích, parazitech, zácpě, opakovaných infekcích, hemeroidech, chronické zácpě, oslabené imunitě, při všech civilizačních chorobách a zejména také pro jejich prevenci.

Jak máme „detoxikační“ postupy hodnotit? Především je třeba zdůraznit, že ani samotné výchozí principy této „medicíny“ nejsou racionální. Už sám termín „detoxikace“ je chybný. Toxiny jsou organické látky biologického původu, nikoli spektrum všech škodlivých faktorů, které působí na člověka. A představa o hromadění toxinů v těle jako o obecné příčině nemocí patří do středověké mytologie. Příčin nemocí jsou desítky a u většiny chorob se zpravidla kombinují a potencují. Převést je na jediného jmenovatele nelze. I léčba každé choroby musí být specifická, individuální vzhledem k příčině, povaze a stadiu nemoci i individualitě a reaktivitě konkrétního pacienta.

Rovněž představa o hromadění jedů ve střevě a zejména o jejich pronikání do celého těla je chybná. Ani při dlouhodobé zácpě nejsou zjišťovány příznaky intoxikace organiz-

mu, protože škodlivé látky nebo plyny do krevního oběhu nepronikají. Skutečný efekt terapie nebyl také nikdy objektivně prokázán, nehledě k tomu, že by neměl dlouhého trvání. Původní střevní flóra se totiž prokazatelně sama záhy vrací do původního stavu. Doplnování „vzácných“ bakterií není tedy smysluplné.

Většina detoxikačních přípravků patří do skupiny potravinových doplňků. To znamená, že obsahují látky v doporučených dávkách neškodné, ale účinnost těchto přípravků nebyla zkoumána a prověřena. Vzhledem k tomu, že teoretické principy detoxikace jsou mylné, nelze jejich účinnost ani předpokládat. Pokud jde o výše popsany přístroj dr. Staggs a o podobné přístroje, už esoterický popis jejich účinku ukazuje na jejich nesmyslnost. Doporučit uvedené detoxikační metody nelze. Přesto se jejich používání šíří. Jsou módní, nabídka přípravků i detoxikačních metod je obrovská, právě tak jako reklama a psychologicky dokonale propracovaný marketing firem. Málokterý z pacientů je však informován, že žádná detoxikace není nutná a že pro správné fungování organismu postačí pestrá, vyvážená strava s dostatkem zeleniny a ovoce, hodně pohybu a málo stresu.

ŘÍZENÁ A KONTROLOVANÁ DETOXIKACE Dr. J. JONÁŠE Jiří Heřt

Samostatný rozbor zaslouží nová, moderní „detoxikační medicína“ dr. J. Jonáše. Popisuje ji podrobně ve svých knihách: „Praktická detoxikace podle MUDr. Josefa Jonáše“, „Kde končí duše a začíná tělo“ a „Abeceda detoxikace“, sepsaná spolupracovníkem dr. Jonáše, Ing. V. Jelínkem. Postupuje se tak, že se pomocí přístroje Salvia, což je modifikovaný přístroj pro elektroakupunkturu podle Volla, provede tzv. „vegetativní funkční test“. Sondou, položenou na jediné místo, do středu dlaně, se zjistí prakticky veškeré informace o lidském těle i chorobách. Nejdůležitější je zjistit, které toxiny tělo pacienta obsahuje, a pak se „spektrální informace“ o těchto toxinech holografickou HDTx technologií přenesou do počítače. Pomocí „počítačové databáze se stanoví toxická mapa organismu“. Pak se přenesou léčivé informace o toxinech do „informačních a rezonančních preparátů a problémy se odstraní.“ „Organismus je schopen rozpoznat ze souboru našeho informačního preparátu spektrální obrazy-hologramy. Po zachycení konkrétního toxinu se zvýší imunitní aktivita, aby se toxin začal z organismu vylučovat“.

Za toxiny považuje Jonáš všechny škodliviny, od chemických látek přes viry, pesticidy a radioaktivní záření až po geopatogenní zóny a „toxiny psychické“. Kromě toho se přístrojem Salvia zjistí i toxická ložiska v těle a jejich obsah. Ložiska jsou v Jonášově podání kolonie patogenů obalené hlenem. Podle jeho slov „...se jedná o váčky miniaturních rozměrů obvykle kulovitého tvaru“, které se v těle spontánně rozpadají, vyvolávají chronická onemocnění a blokují průchod energie čchi. Léčba se děje pomocí „informačních preparátů“. Každý z nich obsahuje až stovky in-

formací o jedné homogenní skupině toxinů. Tyto informace se nahrávají z počítače do různých médií, např. lihu, sirupů aj. Důležité je, že nelze detoxikovat celý organismus najednou, ale pro každý orgán – dr. Jonáš jich napočítal 170 – je nutno použít jiný preparát s jinou skupinou informací o toxinech. Informačních preparátů nabízí dr. Jonáš a jeho firma Joalis téměř nepřehlednou řadu ve třech sériích: Joalis (lihové komplexy), Abelie (sirupové komplexy) a Joalis Help (herbálně-minerální tablety). Firma také dodává tzv. detoxikační balíčky pro jednotlivé choroby po 1200 Kč, obsahující léčivé informace. Jednu skupinu tvoří preparáty proti toxinům, jinou léky proti infekčním ložiskům. Při jejich přípravě, která je ovšem výrobním tajemstvím, se dr. Jonáš řídí i čínským pentagramem.

Jonášova metoda, „originální a celosvětově ojedinělá ří-

MUDr. Josef Jonáš

žená a kontrolovaná detoxikace organismu“ je „univerzální prevencí téměř všech onemocnění a degenerativních pochodů v lidském těle. Toxinů zbavený organismus nepodléhá zanášení cévního systému, vzniku zhoubných nádorů, depresím, ztrátě paměti, vitality a sexuality.“ Detoxikační terapie je samozřejmě proces „dlouhodobý, nepřetržitý a stále se opakující“. V první fázi se provede pomocí specifických preparátů odstranění ložisek, samozřejmě v několika orgánech několika různými preparáty. Druhým krokem je odstranění volných infekcí. Pak se odstraní, pochopitelně dalšími preparáty, neživé toxiny. Ve čtvrté fázi přijdou na řadu ložiska v podřízených tkáních. To vše však byla jen obecná detoxikace. Jinak je nutno postupovat při detoxikaci nemocných orgánů, třeba míchy, oka, nehtů, varlat nebo beta-buněk. Přístroj Salvia ke zjištění poškozených orgánů a přítomných toxinů je však drahý, není všude dostupný, ale to podle dr. Jonáše nevadí. Jsme přece všichni vystaveni stejným toxinům, a proto i bez vyšetření lze v lékárně koupit detoxikační preparáty pro léčbu v čtyřech krocích. Nápadně to připomíná situaci v homeopatii. Všichni homeopati jednomyslně tvrdí a pyšní se tím, že homeopatické vyšetření je individuální, podrobné, mnohahodinové atd., tedy zcela jiné než u alopatických lékařů. Jenže homeopatia jsou v lékárnách volně dostupná i bez toho „speciálního vyšetření“. Hlavně když se homeopatia a Jonášovy preparáty kupují.

Potenciál detoxikační medicíny se však dosud nevyčerpal. Dalším stadiem jejího rozvoje je orientace na pacienty s vážnými genetickými chorobami. Firma Joalis (podepsán dr. Jelínek) dnes v českých nemocnicích šíří letáky, ve kterých nabízí účast na genovém výzkumu, který se týká oprav genu při tzv. monogenových chorobách a vyzývá příznivce detoxikační medicíny, aby oslovili lidi v jejich okolí, trpící chorobami jako je cystická fibróza, hemofilie aj.. Na základě genetického vyšetření firma Joalis vyhotoví genové preparáty, které budou pacientům zaslány s návodem k použití. Jde o zřejmý podvod, protože možnost opravy genů pomocí „genových preparátů“ je dnes nedostupná i vysoce specializovaným vědeckým laboratořím a jejich náročným metodám genetického inženýrství, natož potom firmě Joalis, nehledě k tomu, že i pouhý výzkum by musel být schválen – což nebyl – etickými komisemi. Je nepochybné, že zde už dr. Jonáš s jeho firmou vykročili daleko za oblast lékařské morálky, protože genetické choroby se objevují už u dětí, jejichž rodiče jsou ochotni obětovat pro zdraví dítěte vše.

Jak lze Jonášovu metodu hodnotit z hlediska vědecké medicíny? Jisto je, že vše, co jsme řekli o detoxikaci, platí snad ještě ve větší míře o „detoxikační medicíně“ dr. Jonáše, která je snad nejtypičtější ukázkou, do jakých absurdit může dnešní alternativní medicína dospět. Jde o fantastní kompilaci snad všech dnes existujících nesmyslných teorií, chybných medicínských názorů, archaické čínské filosofie a několika vědecky vyvrácených metod, a to vše je obaleno pseudovědeckou terminologií. Asi je nutné tato tvrzení doložit konkrétními argumenty:

Základní představou dr. Jonáše je, že všechny choroby jsou způsobeny jedy, resp. toxiny. Za toxiny přitom považuje všechny faktory, působící na člověka, tedy např. i kosmic-

ké síly, vítr, vlhkost i faktory psychické. To nelze akceptovat, nelze měnit smysl jednoznačně definovaných termínů. Toxin je jedovatou, většinou bílkovinnou látkou. Nic jiného nelze nazývat toxinem.

Druhý předpoklad, že prakticky všechny choroby jsou vyvolány toxiny, je rovněž zcela mylný. Dnes známe bezpečně příčiny většiny chorob a víme, že je to široké spektrum faktorů, od příčin genetických, vrozených, traumatických, degenerativních, psychických, fyzikálních, metabolických, alergických, způsobených nevhodnou výživou nebo fyzickým přetížením. Jen menšina chronických chorob je vyvolána bakteriální infekcí nebo jedy.

Třetí základní představou a omylem je tvrzení, že člověk už od mládí je zahlcován toxiny a že je nezbytné, prováďet trvalou, celoživotní prevenci, tedy detoxikaci. Jonášovými slovy lidé „již od dětství kumulují toxiny, což postupně vede ke vzniku chronických zdravotních potíží, tedy ke smrti... Kdybychom dokázali detoxikační proces provádět naprosto dokonale, prodloužili bychom lidský život až někam k bájně hranici a především bychom dokázali zajistit zdravé fungování organismu po celý život.“ Z ekonomického hlediska je to jistě pro poskytovatele takové léčby racionální, nikoli ovšem z hlediska biologického. Člověk, jako každý jiný organismus, je na své prostředí plně adaptován, optimalizován. Při řádné životosprávné a výživě nemůže být žádný organismus vylepšován, ani masivním podáváním vitaminů, prvků a ani detoxikací.

Dalším z východisek Jonášovy terapie je názor, že v těle existují infekční ložiska a že „Likvidace infekčních ložisek a jejich detoxikace je základním kamenem detoxikační medicíny. Bez tohoto postupu si nedovedeme představit proces, jenž by měl člověka zbavit chronických chorob.“ Opět nepravda. Jistěže taková ložiska existují, ale i u chronických chorob spíše výjimečně, a důkaz, že jsou příčinou těchto chorob, zpravidla chybí. Nejčastějšími chronickými chorobami vyššího věku jsou choroby srdečně-cévní soustavy a choroby degenerativní. Žádná z nich nemá příčinu v chronickém ložisku.

Konečně posledním základním kamenem Jonášových názorů je představa T. Stoniera z r.1990, který formuloval tzv. „infonovou“ teorii. Podle něj je informace vlastností vesmíru a je stejně reálná jako hmota a energie. Každý orgán i toxin mají mít svou úplnou informaci a cílem detoxikace je nejprve získat informaci o nemocném orgánu a toxinech a pak pacientovi dodat informaci léčivou. Že žádná taková informace neexistuje a že je její předpoklad v rozporu nejen se samotnou informatikou, ale i fyzikou, není třeba rozvádět. Je patrné, že všechna medicínská východiska Jonášovy detoxikace jsou chybná.

Dr. Jonáš je ovšem svým způsobem geniální: do jeho „detoxikační medicíny“ se mu podařilo zabudovat většinu existujících pseudovědeckých názorů a alternativních metod a přetavit ji ve fantastický guláš ohromující lékaře a oslňující pacienty. Mezi toxiny řadí Jonáš iluzorní geopatogenní záření a zóny. Představa o infekčních ložiscích je převzata z Hunekeovy kdysi módní neurální terapie a nebyla potvrzena. Jonášova terapie se opírá o čínskou medicínu, hlavně o princip pěti elementů. Víme ovšem, že jde o princip symbolický, iracionální, který nemůže být žádným

vodítkem v moderní medicíně a který odmítají i moderní západní akupunkturisté. Jonáš operuje i s čakrami, které jsou stejnou fantazií jako principy čínské medicíny. Jonáš uplatňuje i vyvrácené principy akupunktury a mikrosystémů, jejichž existenci nikdo nikdy neprokázal. Elektroakupunktura podle Volla, od níž je odvozen přístroj Salvia, je vědecky jednoznačně odmítnutou metodou, založenou na propojení tří pseudovědeckých disciplin, akupunktury, parapsychologie a homeopatie. Modifikovaný přístroj Salvia nemůže snímat z jediného bodu na povrchu těla žádné relevantní informace už proto, že nic takového, jako jakási celková informace o orgánu neexistuje. Jonáš také uvádí, že k vyléčení stačí zbavit se psychotoxinů a somatotoxinů, protože „jejich přijímání je přijímáním falešné reality“. Zřejmě se inspiroval tzv. Křesťanskou vědou. Léčivé rostliny podle Jonáše mají vibrace a lze je použít jako biorezonátory, což je kuriózní nonsens.

Jonášova „detoxikační medicína“ je tedy konglomerátem desítek „alternativních“ teorií a metod nejrůznější provenience, stáří a typu. Vesměs to jsou metody teoreticky vyvrácené, odporující vědeckým poznatkům a neúčinné pokud jde o diagnózu i terapii. Sdružením desítek nesmyslných

metod samozřejmě nelze dojít ke smysluplné medicíně. Ještě připojím citaci z prestižní recenzní knihy o alternativní medicíně S. Singha a E. Ernsta „Trick and Treatment. Alternative Medicine on Trial“: „Detox, jako metoda alternativní medicíny, je založena na mylných představách o fyziologii, metabolismu, toxikologii aj. Neexistuje žádný důkaz o účinnosti jakékoli detoxikační metody a některé z nich jsou rizikové. Jedinou substancí, kterou lze z pacienta extrahovat, jsou peníze.“

Detoxikační medicínu bych si dovilil charakterizovat jako nesmysl a šarlatánství. Šarlatánství ovšem velice úspěšné a dnes už nabývající evropských rozměrů. Dr. Jonáš zahájil svou kariéru jako psychiatr a postupně se přeorientoval na alternativní medicínu. V r.1995 založil „Institut celostní medicíny“ se sídlem v Praze, který dnes přenechal svým spolupracovníkům a sám se věnuje své firmě Joalis s.r.o., založené v r.1999, a propagační činnosti. Je autorem četných knih, počínaje Křížovkou života a Tajemstvím života I a II. Následoval cyklus 15dílné Knižnice zdraví, dnes tři knihy o detoxikační medicíně. Vydává dvouměsíčník „Joalis info-bulletin informační medicíny“. Pořádá přednášky, základní i pokračovací kurzy detoxikační medicíny i kurzy práce s přístrojem Salvia, vychovává akreditované pracovníky, lékaře i terapeuty bez univerzitního vzdělání, založil 45 „detoxikačních center“ ve 38 městech republiky, organizuje letní školy, konference i videokonference s možností streamingu i mezinárodní kongresy o detoxikační medicíně v ČR i v sousedních zemích. V listopadu letošního roku se konal kongres v Maďarsku. V Rakousku vydává v současné době překlady dvou svých knih. Léky firmy Joalis jsou distribuovány do 9 evropských států, Joalis má vlastní distribuční společnost ECC-Economy Class Company s.r.o. Ve Staré Huti u Dobříše se nyní staví nová velká továrna firmy Joalis na její preparáty. Quo usque tandem?

Dr. Jonáš má nepochybně velké charisma, úžasný dar fantazie a slova i talent organizační, a zaslouží si v tomto ohledu obdiv. Jenže především je šarlatánem velkého formátu a jeho „detoxikační medicína“ je snůškou nesmyslů. Je ostudou české medicíny a zdravotnického systému, že se dosud nedokázal s takovým ohlupováním české veřejnosti vyrovnat.

K ČLÁNKŮM O PÁLEŠOVÝCH ANDĚLECH

Čeněk Zlatník

K následujícím dvěma článkům mi dovolu krátkou redakční poznámku. Před dvěma léty jsme se dozvěděli o kuriózních názorech bratislavského kybernetika a mystika RNDr. Emila Páleše, CSc., který se domnívá, že existence andělů je realitou a že ji lze potvrdit vědeckými důkazy. Páleš vybudoval samostatnou disciplínu, angelologii, která se zabývá předpokládanými aktivitami andělů, a spolu se statistikem prof. M. Mikuleckým publikoval několik studií, ve kterých se snaží dokázat existenci pravidelných rytmů, „vln tvořivosti“ v historii lidstva i v evoluci přírody,

které údajně nelze vysvětlit jinak než zásahem duchovních bytostí, tedy andělů. Své názory šíří Páleš v přednáškách, článcích populárních, odborných, v knižních publikacích, a to i v naší republice. Za své články o vlivu andělů, resp. jakýchsi kosmofyzikálních faktorů, na rytmy v kultuře byl Páleš dokonce odměněn vědeckou cenou na Přírodovědecké fakultě UK.

Domníváme se, že jde o závažné matení veřejnosti, protože existenci andělů nebo jiných duchovních entit nelze vědeckým způsobem zkoumat a tedy ani potvrdit, a jakéko-

li pravidelné rytmy, pokud by snad existovaly, by jistě bylo možné vysvětlit racionálně. Jde o téma, které patří do oblasti mystiky, nikoli vědy. J. Heřt proto zařadil heslo „angelologie“ do našeho výkladového skeptického slovníku. Následoval ostrý protest se strany E. Páleše, který požadoval omluvu, a to i od výboru SISYFA. Nevhodný Pálešův přístup vyvolal odmítavou reakci nejen z naší strany, ale i se strany našich příznivců prof. I. Blechy a prof. V. Hořejšího, kteří vedli s E. Pálešem rozsáhlou diskusi. Kromě nich

se s Pálešem a jeho angelologií střetli i jiní autoři, jako I.O. Štampach (Dingir 3/2006), a na Slovensku prof. L. Kováč, I. Kapišinský a dokonce i slovenská biskupská konference. Ze všech uvedených důvodů jsme připravili dva články, J. Heřta a G. Dohnala, ve kterých analyzujeme Pálešovu angelologii a v nichž vás chceme seznámit se všemi detaily vyvolané aféry. Další informace lze najít na webové stránce E. Páleše www.sophia.sk, část články/polemiky, kam autor zařadil celou svou korespondenci se svými kritiky.

ANGELOLOGIE A SOFIOLOGIE

Jiří Heřt

Sofiologie je obecná světonázorová disciplína, angelologie je speciální nauka o andělech. Obě disciplíny rozpracoval v posledních letech na Slovensku RNDr. Emil Páleš, CSc. Páleš je vystudovaný kybernetik, vyučoval počítačovou lingvistiku na Katedře umelej inteligencie Matematicko-fyzikálnej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Sám se pokládá za sofiologa a odborníka v historii, informatice, statistice i umění a snaží se o „syntézu kosmologie, antropologie a teologie“. Výsledky svého studia publikoval ve dvou knihách, „Angelologie dějin 1. Synchronicita a periodicita v dějinách“, monumentální, četnými grafy dokumentované a bohatě obrazově vyzdobené, 480 stránkové dílo v ceně 2000 Kč, a „Sedm archandělů. Rytmy inspirace v dějinách kultury a přírody“ (český překlad v nakl. Sophia, Bratislava, 2004 a 2007). Pálešova Nadace Sophia vydává i stejnojmenný čtvrtletník a pořádá přednášky i tříleté kurzy z angelologie ve slovenském i německém jazyce. Bohaté informace o dr. Pálešovi, o sofiologii a angelologii i o jeho nadaci lze nalézt na webové stránce www.sophia.sk.

Pálešova angelologie vychází z údajných poznatků babylonských mudrců a z knihy „De septem secundeis“ esoterika Johanna Trithemia ze začátku 16. století. Podle těchto pramenů andělé, což jsou duchové, resp. „druhotné inteligence“, aktivně zasahují do běhu světa a řídí celé dějiny lidstva. Sedm z nich, archandělé Gabriel, Rafael, Anael, Michael, Samael, Zachariel a Oriiel jsou vládci sedmi planet. Každý z nich vládne světu 354 let a 4 měsíce jako „velký duch času“ a v rámci tohoto velkého cyklu se ještě střídají po 72 letech jako „malí duchové času.“ Vystřídají se za 504 let. Páleš píše: „Podľa mňa žijeme v 124. roku veku archanjela Michaela, ktorý sa stal duchom času na jeseň 1879.“ Páleš tuto starou představu znovuobjevil a spolu se statistikem, prof. MUDr. Miroslavem Mikuleckým, DrSc., dokazuje její platnost pomocí matematicko-statistických a „astrochronologických“ metod. Podařilo se jim údajně objasnit roli archandělů a dokázat, že cykly, ve kterých archandělé od pradávna ovlivňují lidstvo a přírodu, lze naprosto přesně spočítat „dle určitých znaků jednání lidí a národů či civilizací či dle dění v přírodě.“ Pot-

vrдили prý tak platnost jasnozřivě získaných předpovědi babylonských astrologů. Páleš s Mikuleckým objevili, že „se cyklicky každých 504 i každých 2480 let (7 x 72 let) zvyšuje pravděpodobnost výskytu kulturních forem s danou planetární signaturou“. „Ich striedanie sa prejavuje v posunoch duševných dominant (pravzorov, archetypov) v kolektívnom podvedomí ľudstva, v transfigurácii hodnotového systému a navonok vo vlnách umeleckých štýlov, ideových prúdov a premenách socio-politických štruktúr.“ S frekvencí 500 let se např. objevují významní lékaři v Řecku, Indii i Číně. Podobně „korunovaných francouzských králů bylo 53, ani o jediného méně nebo více... Je jednoduše spočítatelným matematickým výsledkem, že jejich časová distribuce tvoří signifikantní 500letou periodicitu.“ Archandělé jsou také původci střídání uměleckých stylů a kulturních období jako je gotika, renesance, baroko, osvícenství a romantismus. (Nepochybně jsou mezi nimi 500leté intervaly!). „Slovom, dejiny sa neriadia teóriou Marxovou, Comteovou ani Popperovou, ani žiadneho iného moderného intelektuála – ale starobyťou náukou o anjeloch.“ Důležité podle Páleše je, že „Tvůrčí osobnosti v dějinách čerpají inspiraci z tajemných hlubin duše – a zachycují shodné estetické, filozofické, náboženské a státnické impulzy ve stejnou dobu po celé Zemi.“ Právě tato periodicita a synchronicita je podle Páleše důkazem existence andělů. Páleš říká hrdě: „Ja som existenciu anjelov dokázal. V tom práve spočíva môj objav. Vďaka mojej práci sa existencia anjelov stala vedecky podložená.“ Páleš říká, že „vniesol do dejín zákonitý poriadok podobne ako kedysi Newtonove zákony do nebeskej mechaniky.“

Pálešovy sofiologické a angelologické objevy umožňují přehodnotit nejen celou historii lidstva, ale i vědecké teorie. Páleš vidí přesně budoucnost vědy (Jasně poznanie o nadzmyslovej, duchovnej prírode a podstate sveta a človeka je predpokladom psychologickéj a morálnej revolúcie, ktorá je úlohou Slovanstva), nově vysvětluje evoluci („Po vzniku radiálnej a neskôr dvojstrannej súmernosti nasleduje kambrická explózia – nie ako nečakaná záhada, ale ako zákonitosť v striedaní duchovných inteligencií.“ „Darwinismus není vědecká teorie...“), psychický vývoj člověka (každých 7 let

získává člověk nové psychické vlastnosti), podstatu chorob (např. „aurický obraz chřipky“: „životní síly (tryskající z dolní části těla) jsou oslabeny a astrální tělo plně nečistot se shora rozšiřuje a zatlačuje je mocně dolů. Jde o zplodiny duševní činnosti, které už éterické (životní) tělo nedokáže odstraňovat.“. A jak léčit AIDS? „predovšetkým duchovne, rozvíjaním cností slnečných hrdinov a mudrcov. Ale mohla by nám pomôcť aj nejaká rastlina so slnečnou signatúrou – to bol môj návrh.“).

Pálešova angelologie a jeho názory nejsou jen neškodnými fantaziemi. O obě disciplíny je obrovský zájem ve slovenské veřejnosti, informují o nich všechna média včetně televize i rozhlasu. I u nás se o ní konají přednášky, např. v Astronomické společnosti ve Vlašimi, a do češtiny byly přeloženy obě jeho knihy, které jsou beznadějně vyprodány.

Závažnou skutečností je, že angelologie často není chápána jako esoterická záležitost, ale jako odborná, vědecká disciplína. Páleš angelologii prezentoval na několika konferencích a v odborných časopisech (*Acta historica posoniensia*, *Neuroendocrinology Letters*, *Comparative Civilizations Review*), o angelologii se zajímají evropská akademická pracoviště. Na Katedře všeobecných dějin bratislavské Univerzity Komenského se konalo interdisciplinární kolokvium o angelologii, na Přírodovědecké fakultě UK v Praze byla Pálešovi a jeho spoluautorovi v r.2004 udělena spolu se Společností pro integrální vědy „Cena Zdeňka Kleina“ za nejlepší práci o etologii člověka, konkrétně o datech narození básníků Orientu, která potvrzují 500letou periodicitu. Soutěž o cenu vyhlásila Nadace Academia Medica Pragensis. Máme se smát nebo plakat?

Za vědeckou disciplínu angelologii považovat nelze. Vždyť každý jen trochu vzdělaný člověk musí pochopit, že angelologie nemá s vědou nic společného. Věda se zabývá jen materiálním světem, zatímco andělé jsou duchovní bytosti. Disciplína zabývající se anděly tedy už z principu nemůže být vědeckou disciplínou. A duchovní bytost, postrádající hmotu - energii, nemůže hmotný svět ovlivňovat.

Další námitky: Podkladem pro statistickou analýzu výskytu významných osobností jsou data, založená na subjektivním hodnocení významu těchto osobností, při čemž významnější osobnosti jsou započítány dvakrát! Dnes ovšem můžeme jen těžko posoudit jejich genialitu a řídíme se spíše jen legendami o nich, zatímco o mnoha osobách, třeba významnějších, nemáme dnes zprávy žádné (podrobně z tohoto hlediska kritizuje statistické důkazy pro angelologii I. Štampach). I s těmi cykly je to podivné. Archandělé se mají střídát v pravidelném 354letém i 72letém, ale také 7letém rytmu. Podle Páleše totiž psychický vývoj člověka probíhá v sedmiletých fázích (à la Steiner), při čemž za každou z nich je odpovědný jiný archanděl. Nepochybně musí mezi těmito rytmy a aktivitami jednotlivých archandělů docházet k interferencím a konfliktům, ale tím se zatím

Páleš nezabýval. Škoda. Zajímavé je i jeho tvrzení, že se francouzští králové vyskytovali ve zvýšeném počtu vždy po 500 letech. Těžko lze „hustotu“ (Pálešův termín) králů vysvětlit „vlnami tvořivosti“, nejspíše jim příslušný archanděl zkracoval život, aby se jich v době jeho vlády vystřídal víc. Obtížně také vysvětlíme, proč se za 72leté vlády archanděla Michaela přemnožili „velcí a okatí“ evropští králové, za vlády Orifiela králové „pochmurní“, Anaela „mladí“, Samaela „železní“ a Zachariela „rukací a nohací“. Vyhlášovali archandělé na potřebné krále konkurz nebo si je nějak vypěstovali? Snad každá stránka Pálešovy knihy nabízí další podnět k takovým logickým námitkám.

Pokud jde o publikované statistické analýzy, nelze je samozřejmě vyvracet bez znalosti všech dat, ale je zřejmé, že při jejich znalosti bychom snadno našli chybu ve vstupních datech, ve zvolené statistické metodice nebo v počítačovém zpracování. Pálešovy výsledky nebudou věrohodné do té doby, dokud nebude studie reprodukována na stejném i na jiném materiálu na jiném pracovišti. Ale i kdyby se prokázala určitá periodicitu v dějinách lidstva, proč neuvažovat primárně o možných reálných materiálních příčinách, třeba vlivech klimatických nebo o omezené, kulturně podmíněné délce jednotlivých civilizací? Důkazy pro „angelologii“ nejsou podle mého názoru ničím jiným než analogem tzv. „biblického kódu“. Systematickým prohledáváním bible, ale i jakékoli jiné rozsáhlé knihy nebo jakéhokoli rozsáhlého souboru dat lze najít sekvence nebo periodicitu písmen, slov, číslic i cyklů, které jsou zdánlivě smysluplné.

Ještě kritičtěji se lze postavit proti Pálešovým názorům na význam Slovanstva, na evoluci, na různé alternativní disciplíny, jako je astrologie, eurytmie, které uznává a některé, např. eurytmii, v kurzech své nadace vyučuje. Diskredituje ho i obdiv k takovým esoterikům, jako je H. Blavatská, R. Steiner, F. Capra, R. Sheldrake a jiní.

Sumárně lze říci, že Pálešova angelologie je kuriózní konstrukcí, vybudovanou na několika dogmatech, která chce uvést do souvislosti všechny jevy ve Vesmíru, na Zemi, v evoluci, historii i v psychice lidí. Bez racionální analýzy a jakékoli logiky vytrhává Páleš jednotlivé jevy z kontextu a spojuje je podle povrchních asociací bez ohledu na jejich skutečný význam a funkci. Mísí abstraktní s konkrétními významy slov, reálné jevy s mýty a výmysly, a z tříště různorodých myšlenek vytváří bizarní holistický obraz světa a jeho vývoje. Pálešova koncepce není v souladu s žádným uznávaným filosofickým ani náboženským učením a nelze ji považovat za nic jiného než za nekoherentní fantazii.

Angelologie je nepochybně pseudovědou, a kritizovala ji proto už řada osobností jako prof. D. Kováč, dr. I. Kapišinský nebo religionista I.O. Štampach, ale i katolická církev. Také z hlediska skepticismu jde o záležitost esoterickou, a proto jsem angelologii zpraco-

val jako heslo pro webovou podobu našeho Skeptického slovníku (www.sisyfos.cz). Domníval jsem se – jak se později ukázalo, mylně, – že ani autorem nemůže být angelologie míněna vážně a dovolil jsem si napsat, že jde buď o záměrnou, ekonomicky i společensky úspěšnou mystifikaci, nebo o recesi, nebo že jde o projev psychopatologie autora. Reakce se dostavila. Dovolím si z Pálešova dopisu, rozeslaného doporučeně v několika vyhotovených členům vedení našeho klubu, citovat:

„V příloze najdete můj dopis, který zveřejňuji na mé stránce www.sophia.sk.

Abyste mě mohl prezentovat jako pavědce, dopustil jste se holé nestoudné lži. Má hypotéza byla testována několika různými statistickými metodami na 400 souborech dat ze všech oblastí světových dějin vybraných desítkami nezávislých a renomovaných světových specialistů, kteří s mou hypotézou nebyli obeznámeni.

Omluvte se mi, pane profesore (rovněž písemně a veřejně) a budu věřit, že to byl z Vaší strany neúmyslný omyl. Pokud ne a SISYFOS Vás nevyloučí ze svých řad, aby si zachoval tvář, budu to považovat za kolektivní odpovědnost české organizace skeptiků jako celku. Je čas, abyste zlatý balvan „za významné příspěvky ke klamání veřejnosti“ v roce 2008 udělili sami sobě a svému klubu.

Předem víte, že andělé jsou pohádka, na astrologii není ani zrno pravdy, mimosmyslové vnímání neexistuje atd.... Stejně tak Vaši slovenští kolegové už léta obelhávají veřejnost, že Pálešovy rytmy v dějinách neexistují. Přitom je holým faktem, že se nezmohli ani na jediný odborný protiargument.

V mé přítomnosti, na konferencích, v odborných periodikách nebo v médiích ztrácíte řeč a Vaše námitky mizí. Šíříte pomluvy, pod které se pak nikdo z Vás nechce podepsat a převzít za ně zodpovědnost. Kdekoli Vás dopadnu, popíráte, co jste řekli za mými zády, nebo se vymlouváte, že jste to slyšeli od nějaké osoby, která tam právě není..... Vaše vyhýbání se dialogu si totiž lidé

mohou vysvětlit dvojím způsobem: buď že jsem takový pavědec, že nemá cenu se mnou mluvit, anebo že nemáte co říct a jste příliš zbabělí, abyste přiznali svůj omyl.“

Tolik vědecký pracovník, RNDr Emil Páleš, CSc., člen Slovenské Akademie věd. Dr. Pálešovi jsem sdělil, že s ním odmítám komunikovat, a obdržel jsem následující odpověď:

„Pane profesore, Vy obtěžujete a urážíte mě. Za svůj podvod se budete zodpovídat. Zeptají se Vás na něj jiní, se kterými nebudete moci přerušit komunikaci tak lehce, jako se mnou. Lidé jako Vy nemají v akademické obci co dělat... Emil Páleš.“

Přesně komentuje chování dr. Páleše I.O. Štampach: *„Důsledný a nebojácny nesúhlas v tomto subtilnom mysliteľovi spájajúcom mystiku s jasným myslením vyvoláva neočakávané poryvy agresivity, až po úvahy o fyzických útokoch. Nová softológia a angelológia tak bola pochovaná skôr, ako sa narodila.“* (Ivan Štampach: Recenzia na knihu Emila Páleša: Angelologie dějin 1, vyd. Sophia, Bratislava 2004, 480 s. *Dingir* 3/2006)

Ale abychom autora angelologie jen nekritizovali. Je nutno přiznat, že jde o osobnost vysoce vzdělanou, s rozsáhlými znalostmi, nadanou obrovskou bájevitou fantazií a fabulační schopností. Ve svých na křídě tištěných a množstvím krásných reprodukcí ilustrovaných knihách se Páleš vyjadřuje kultivovaně a bohatou obraznou řečí, plnou mystiky a úžasných asociací. Každému esoterikovi musí četba přinášet hluboký zážitek i požitek. I skeptik by mohl být četbou Pálešových knih nadšen, pokud by je mohl považovat za „science and art fiction“. Jenže Páleš to myslí vážně. Ještě horší je, že Páleše a jeho angelologii berou vážně i univerzitní a akademická pracoviště v naší i slovenské republice i v zahraničí.

Anděl

ANDĚLÉ Z POHLEDU STATISTIKA

Gejza Dohnal

Recenze knihy Emila Páleše „Sedm Archandělů. Rytmy inspirace v dějinách kultury a přírody.“ Sophia, Bratislava, 2007

Při prvním náhledu do knihy jsem byl příjemně překvapen množstvím informací a souvislostí, které v určitém smyslu vysvětlují řadu návazností, synchronicit a pojmů, které znám spíše odděleně a jejichž příbuznost jsem mnohdy ani netušil. Po této stránce je kniha napsána pěkně a čtivě. Ovšem až do deváté kapitoly, nazvané Závěr a tím, co následuje.

V Závěru autor používá v podstatě stejnou metodu, kterou zde napadá. Nelze než souhlasit s jeho - poněkud

upraveným - výrokem: *„Snaha utajovat nebo falšovat dějinná a přírodovědná fakta, o nichž kdyby se diskutovalo, vedla by ke znovuobjevení pravdivé nauky, je tmářství, které se staví do cesty lidskému pokroku.“* (str. 106, konec prvního odstavce shora. Úprava zde spočívá ve vynechání slov „o andělich“ na místě teček). Snaha utajovat nebo falšovat dějinná fakta číší z celé této kapitoly. Tak například, první odstavec shora na straně 102, hovořící o Dickersonově pravidlu, navozuje ve čtenáři dojem, že se současná věda vůbec nezabývá duchovním světem. Samozřejmě se jím zabývá v rámci psychologie, neurověd, religionistiky atd. Ovšem nezabývá se

duchovnem vyznavačsky a nepoužívá k tomu takové pojmy, jako je „vnitřní světlo“, „vyšší bytosti“, „mystické zjevení“ a podobně.

Pálešova snaha „vysvětlit psychické, společenské a přírodní jevy jedinou sedmicí principů“ je až podezřele jednoduchá. Ve chvíli, kdy se hovoří o „typickém zážitku při setkání se strážným andělem“ jako o „zjevení obrazu z daleké budoucnosti“ si nelze nevzpomenout na Nostradamovu předpověď a všechny podobné, periodicky se vynořující s velkým humbukem a v naprosté tichosti zapadající v blízkosti období, k němuž se vztahují. Těžko říci, odkud autor bere onu „jistotu“, se kterou tvrdí, že „biosyntéza hormonů není příčinou, ale následkem změněné psychické aktivity lidí.“ Nicméně, nejsem dostatečně kompetentní k tomu, abych soudil tyto a podobné výroky. K čemu se ale považuji kompetentní, je poslední část knihy, nazvaná *Křivky tvořivosti*.

Poslední část knihy tvoří 48 grafů periodických křivek, takzvaných *chronogramů tvořivosti* a 36 histogramů průměrné frekvence zkoumaných jevů v období vlády každého ze sedmi archandělů. Výklad těchto grafů, který jim předchází, je ze statistického hlediska na úrovni tvrzení že „devět z deseti českých žen doporučuje práci prášek Ariel“. Když se nebudeme příliš zabývat seriózností zdrojů dat, o kterých nemám důvod pochybovat, úplností a reprezentativností výchozích údajů, o níž už pochybuji vážně, podívejme se na použitou metodiku. Hlavní pochybnost přináší postup, při kterém je nejprve vytvořen model (periodického vlivu jednotlivých archandělů) a poté se autor snaží tomuto modelu „přizpůsobit data“. Dle mého názoru by měl být postup opačný – na základě pozorovaných dat vytvořit model a ten poté ověřit statistickou metodou. K tomu bych očekával něco jako periodogram, analýzu frekvencí uvedených časových řad. O ničem takovém ale zde není ani slovo. Namísto toho je frekvence předem dána (504 let) a grafy „dokazují“, jak jí data odpovídají. O tom, jak byla tato data vybrána, vážena a transformována se v práci nepíše, pouze se to naznačuje. Chápu, že v popularizační literatuře není místa na podrobné vysvětlování postupů, ale zde to přináší jisté (a myslím že oprávněné) pochybnosti. Pochybnosti o záměrném výběru dat lze vytušit, když určitá skupina dat (přírodovědecké objevy) odpovídá jednomu modelu (Gabriel) a zároveň její „vybraná“ podskupina (biologové, botanici, chemie, alchymie) odpovídá modelu jinému (Rafael, Anael). Dále není zřejmá použitá metoda. Autor uvádí, že „regresní analýzou pomocí metody nejmenších čtverců testujeme, ...“ Z dostupné literatury neznám jediný statistický test, založený na metodě nejmenších čtverců. Metoda nejmenších čtverců slouží k bodovému odhadu parametrů „nejbližší“ aproximační funkce pro dané empiricky zjištěné hodnoty. Autor měl zřejmě na mysli testy významnosti regresních parametrů, kterými se snaží ukázat, že ty, které „se hodí“, jsou statisticky významné. Nestandardní je i použití hodnoty „ p “. Při statistickém

testování (například shody empirických dat s modelem) se zpravidla používá takzvaná „ p -hodnota“ (p -value), která je pravděpodobností toho, že pokud daný model zamítáme, zamítáme správný model, který ve skutečnosti platí. Pokud je p -hodnota velká (zpravidla větší než 5%), hypotézu o shodě nezamítáme (což ještě neznamená, že je tím potvrzena!). Je-li p -hodnota malá, například menší než 0.005, hypotézu o shodě empirických dat s modelem zamítáme. V uvedených grafech se používá p v jiném smyslu, jako pravděpodobnost toho, že shoda by byla pouze náhodná. Tedy že hypotéza o shodě neplatí, ačkoli ji nezamítáme. Jak byla tato hodnota zjištěna se čtenáři opět ani nenaznačuje. To mne opět vede k závěru, že ze statistického hlediska nemá tato práce význam větší, než ono výše uvedené tvrzení reklamní agentury firmy Procter&Gamble.

Jak jsem uvedl na začátku, kniha se mi z větší části líbila. Před její vydáním bych autorovi doporučil, aby vynechal celou část od strany 99 do konce, neboť je to „snaha utajovat nebo falšovat dějinná a přírodovědná fakta, o nichž kdyby se diskutovalo, vedla by ke znovuoživení pravdivé nauky.“

Vyjádření k dvěma článkům Emila Páleše z časopisu *Neuroendocrinology Letters* (An international peer-reviewed medical journal - www.nel.edu)

Články již nejsou popularizačními texty ani se v nich nehovoří o vlivu andělů, ale o hypotetickém kosmofyzikálním faktoru, který by mohl zasahovat do neuroendokrinního systému lidí.

První článek, *Periodic Emergence of Great Poets in the History of Arabia & Persia, China and Japan* (N.L. No. 3, Vol. 25, 2004, pp. 169-172.) autorů E. Páleše a M. Mikuleckého, obsahuje opět řadu nepřesností. Nevím co měli autoři na mysli, když v Diskuzi na straně 2 tvrdí, že periodičita je velmi podobná na Západě, Blízkém Východě a na Dálném Východě (*The period length was in all three cases very similar: great poetry in the West and Near East and in the Far East recurs approximately every 500 years*), když o básnících Západu (pokud za něj nepovažujeme Arábii a Persii) není v celém článku jinde uveden jediný údaj. Podivné je i použití hodnoty p (opět bez vysvětlení). Co si lze myslet o tom, když u periody 583 let (Arábie a Persie) je jednou uvedeno $p < 0,31$ (v textu) a o dvě stránky dále v tabulce je uvedeno $p < 0,05$? Podobně u periody čínských básníků je uvedeno jednou $p < 0,27$ a podruhé $p < 0,01$! Periody, které byly spočteny z dat, se liší v rozmezí 139 let! Přesto autor tvrdí, že se shodují a naprosto bezostyšně tyto výsledky zprůměruje! Takovéto použití aritmetického průměru připomíná vtíp o pánovi, sluhovi a jediné huse. Když se podíváme na grafy týkající se Japonska, Arábie a Persie, tušíme, proč autor raději neuvádí výsledky periodogramu pro tyto skupiny. Postup, při kterém autor zprůměruje tři odlišné výsledky, dosadí je do kosinové regrese a otestuje významnost (= nenulovost) koeficientů, nelze v žádném

případě považovat za důkaz toho, že uváděná perioda je ta pravá.

Druhý článek *500-year periodicity of political instability in the history of ancient Egypt and China. Androgens at work?* (N.L., Volume 29, No. 4, 2008) stejných autorů je na tom podobně. Především je zde na samém počátku vyslovena hypotéza, že doba trvání vlády jednotlivých dynastií je mírou politické stability. To je sice dosti pravděpodobné, ale jsou zde i jiná vysvětlení. Je třeba zdůraznit, že další výsledky se týkají pouze délek vlády jednotlivých dynastií, jejichž hodnoty byly získány ze dvou zdrojů, které se navíc (i když zřejmě nevýznamně) liší. Nezodpovězenou otázkou zůstává korelace těchto vstupních údajů a jejich úplnost. Je-li výsledek prezentován jako analýza politické nestability, je to zavádějící. Dále není zřejmá vzájemná korespondence mezi obrázkem 1 (periodogram) a tabulkou 1, v níž jsou uvedeny jiné hodnoty pro oblast Egypta. V článku nejsou uved-

eny podobné výsledky (periodogram, chronogram) pro čínské vládnoucí dynastie. Pouze se zde konstatuje, že jsou si podobné a odpovídají „hypotetickému rytmu“. Chybí mi zde testy shody, párový test, který by ukázal shodu či neshodu mnohem lépe, než slovní popis či vágní obrázek 3. Skutečnost, že periodicitu v uvedených datech existuje, je nepopíratelná. Na druhou stranu, otázka shody délek trvání mezi egyptskými a čínskými vládnoucími dynastiemi tímto článkem dokázána není, o shodě politické nestability ani nemluvě. Vysvětlení ve druhé polovině článku je sice zajímavé, ale se statistickou analýzou nemá nic společného.

Hypotéza, kterou se autor snaží dokázat, je určitě velmi zajímavá, ale cesta, kterou zvolil je přinejmenším pochybná a tak, jak je prezentována, nemá nic společného s objektivní statistickou analýzou.

(Autor doc. RNDr. Gejza Dohnal, CSc. je předsedou České statistické společnosti)

SKEPTIKON 2009

Karel Pavlů

VI. Skeptikon se v letošním roce uskuteční v srdci Malé Hané v Boskovicích ve dnech 19. až 21. června 2009. Patronát nad Skeptikonem přijala **Kulturní zařízení města Boskovic** vedená panem ředitelem PaedDr. Oldřichem Kovářem za sponzorské účasti boskovické firmy **STAVKOM spol. s r.o.**

Kulturní zařízení města Boskovic (KZMB) pracují jako příspěvková organizace města a svou činnost realizují ve střediscích kultura, kino, knihovna a provozují též hvězdárnu. Novoročním koncertem 2008 vstoupila KZMB do desátého roku své působnosti a svou činností navázala tak na řadu předcházejících úspěšných akcí. Do třetího úspěšného roku se vypravilo kino – řádný člen EVROPA CINEMAS. Středisko knihovna drží úroveň návštěvnosti všech oddělení, spolehlivě plní úlohu regionálního centra pro 70 knihoven ze severní části regionu, a řadou doprovodných akcí stále přitahuje velký počet zájemců. Prostory knihovny hostí aktivní klub seniorů.

KZMB spolupřátala Boskovický prvomájový autosalon s redakcí Boskovických novin. Byla uspořádána řada koncertů ke Dni hudby a do města znovu zavítal mezinárodní festival hudby Concetus Maraviae. O prázdninách pravidelně organizují KZMB rozloučení se školním rokem. Své místo si našel mezinárodní Festiválek bez bojů a válek. Velice úspěšným se za léta stal festival IBERICA

představující flamengové tance. Rekordním počtem návštěvníků a bohatým programem se společensky a kulturně silně nadregionálním podtextem se může pochlubit i další ročník Husích slavností. KZMB pořádala slavnostní koncert k 90. výročí vzniku státu za účasti PS Rastislav a orchestru Czech virtuosi. Uspořádala také nultý ročník Bluesového a jazzového dne a tím položila základy pro každoroční festivalovou akci tohoto žánru s mezinárodní účastí. Závěr roku patří tradičně hojně navštěvovanému Rozsvícení vánočního stromu.

Svou širokou klientelu si našla pásma pohádek pro nejmenší, zvláště pak Boskovický pohádkový hřebínek realizovaný ve spolupráci s rodinou Mensdorff-Pouilly na místním zámku. Ve výčtu akcí KZMB nesmí chybět přednáškové aktivity v rámci Cestovatelských čtvrtků ani činnost v oblasti přípravy a realizace široké nabídky kurzů.

KZMB při své bohaté činnosti zorganizují setkání skeptiků SKEPTIKON 09 v Boskovicích. Podrobné pokyny budou uveřejněny včas na webových stránkách Sisyfa.

NÁHODA A NUTNOST

RECENZE: JACQUES MONOD V ZRCADLE DNEŠNÍ DOBY (ANTON MARKOŠ, ED.)

Jiří Heřt

Doc. RNDr. Anton Markoš, CSc.

nobelovskou přednášku, jednak dvanáct autorských doprovodných článků. Je vydána v edici „Práce Katedry filosofie a dějin přírodních věd Přírodovědecké fakulty UK v Praze“ v nakl. P. Mervart (2008).

Jacques Monod (1910-1976), nositel Nobelovy ceny za objev kybernetiky genových regulací z r.1965, shrnul na konci své vědecké kariéry své zkušenosti do zásadního díla o evoluční biologii, díla snad nejvýznamnějšího od r.1942, kdy J. Huxley zformuloval v knize „The Evolution – Modern Synthesis“ principy neodarwinismu. Monodovi se podařilo na malém prostoru (140 stran v českém vydání) výstižně a srozumitelně popsat základní principy neodarwinismu, vysvětlit mechanismus evoluce a nastínit i význam evoluční teorie pro evoluci kulturní. Základní tezí jeho knihy je přesvědčení o objektivní realitě světa, o schopnosti vědy, jako jediné, odhalit objektivní pravdu o světě, o základní invariantní, konzervativní podobě života a o náhodnosti mutací jako o východisku evoluce.

Vysvětluje podstatu života, popisuje stručně ontogenezi i fylogenezi, vyrovnává se s filosofickým vitalismem i animismem a obhájí racionalitu vědy. Dílo se ihned stalo „katechismem“ darwinistů a převážná většina dnešních světových biologů pokládá Monodův výklad i jeho „filosofickou“ interpretaci evoluční teorie za stále platnou. Další vývoj darwinismu v podstatě jen potvrdil, rozvinul a doplnil Monodovy závěry. Ten, kdo chce porozumět evoluci a její teorii, konečně dostává do ruky dílo zásadního významu, které spolu s Darwinovou knihou o Vzniku druhů a Sobeckým genem R. Dawkinse poskytuje ucelený darwinistický výklad živé přírody.

Vděčnost A. Markošovi a jeho kolektivu však není

na místě. Prvním plánem vydání knihy totiž nebylo poskytnout českým čtenářům jedno ze základních darwinistických děl, ale získat vhodný terč pro kritiku nejen Monodových názorů, ale především pro ostrou kritiku darwinismu, moderní vědy a také Českého klubu Sisyfos (!). Monodova kniha totiž podle Markoše vyjadřuje přesvědčení, že „není pravdy mimo vědu“, a je proto „stálou výzvou i pro naši dobu“. Markošův sborník je tedy odpovědí na tuto výzvu. Proto také mezi autory chybí evolucionista, který by vysvětlil, opravil a zejména doplnil Monodův výklad na základě poznatků dnešní, daleko rozvinutější darwinistické evoluční vědy. Kromě prakticky jediného článku L. Kováče, který věcně a na vysoké odborné úrovni rozvíjí Monodovo téma náhody a nutnosti, všichni ostatní autoři Monodovy názory kritizují, avšak převážně z dnešního filosofického, postmoderního hlediska. A. Markoš vtělil své výhrady vůči Monodovi do 73 často ironizujících poznámek na konci překladu.

F. Cvrčková se jako bioložka ptá, zda „zbývá něco i po čtyřiceti letech“ z Monodových názorů a odpovídá, že mnoho ne: „Žádné ze čtyř východisek Monodova obrazu živých bytostí „nevydrželo čtyřicetileté ožihávání zubem času bez poskvrny“. J. Drobník kritizuje Monoda dokonce dvakrát, jednak ve staré stati z r.1977 psané z pozic dialektického materialismu, jednak v článku dnešním, v němž Monodovi věcně vyčítá státnost přístupu a nerespektování termodynamiky života. B. Cvech kritizuje Monodovo filosofování, protože mu chybí filosofické vzdělání. Dochází také k závěru, že život známe příliš málo na to, „abychom měli právo... omezovat lidstvo na jednu teorii, na jeden výkladový základ“. M. Šimůnek oprávněně kritizuje eugenické snahy z konce 30. let minulého století a zmiňuje i Monoda, i když ten ve své knize jen konstatuje fakt „genetické degradace lidstva“ a nenavrhuje žádné aktivní ani pasivní opatření. R. Čech věcně poukazuje na spřízněnost názorů jazykovědce Chomského s názory biologa Monoda na evoluci jazyka a ponechává na budoucnosti, aby rozhodla, zda jsou jejich názory oprávněné. Filosofický přístup F. Jaroše dokumentují už nadpisy kapitol jako „Monodova totalita“, „Darwinismus jediný správný“, i výrok o Monodově „uzurpátorství vědeckého étosu v oblasti filosofie“. M. Vácha pak Monodovy názory hodnotí z hlediska náboženského a nesouhlasí s redukcí života jen na hru hmoty a energie. Poslední rozsáhlý text Z. Neubauerova o „lineární biologii“ je textem strukturalistickým, který se vzpírá jakékoli jasné interpretaci. Jisto je, že je textem „obrazoboreckým“, a že vyjadřuje Monodově koncepci

„rozhodné NE“... Mnohostranný přístup k Monodově knize je zajímavý a inspirativní, i když odsuzující kritika v uvedených člancích není ani zdaleka vždy oprávněná. Valnou většinou jde spíše o neporozumění nebo o pohled z druhého břehu.

Kolektivu kritických autorů však nešlo jen o kritiku, ale především o představení a propagaci vlastní postmoderní koncepce evoluce, biologické vědy a vlastně celé vědy. Autorské práce jsou kaleidoskopem, který poskytuje obraz bohatě rozrůzněného názorového světa, v němž splývají animistické koncepty s vitalistickými, dialektický materialismus s postmodernou, kde se rozplývá objektivita i pojem „pravda“. Je to obraz světa, kde je všechno možné... Tomu, kdo chce porozumět dnešnímu postmodernímu vidění světa, nabízí Markošův sborník ideální příležitost. Čtenář bohužel záhy zjistí, že ke konsilienci filosofie s vědou je ještě daleko.

Poslední fasetou této multifunkční knihy je explicitní útok A. Markoše proti vědě a její reprezentaci (v Markošových očích) naším skeptickým klubem a doc. Č. Zlatníkem. Markoš mj. napadá Zlatníkův novinový článek (viz <http://www.sysifos.cz/index.php?id=vypis&sec=1192467339>) informující veřejnost o důvodech ocenění českého psy-

chiatra žijícího v USA prof. Stanislava Grofa Bludným balvanem za rok 2000. Tento útok, vyplňující téměř polovinu obsáhlého úvodu k Monodovu dílu, je naprosto neobvyklý a neadekvátní a lze jej vysvětlit jen jako nekontrolovanou mstu za někdejší kritická vyjádření Sisyfa na adresu postmodernistů. Podle Markoše ze Zlatníkovy „křupanského“ hodnocení Grofova díla „*čiší zatuchlý Monodův duch a duch vědeckého náboženství*“. Podle Markoše jsme zřejmě jen „*ultrapuritánskou sektou neustále kádrující nejrůznější hereze*“.

Markošovo odhalení vlastní tváře samozřejmě vítáme, i proto, že prezentuje v plném světle jeho „vědeckou“ metodu. Dílo S. Grofa Markoš totiž nečetl – „*Grofovo dílo sice neznám*“, světuje se upřímně –, ale s jistotou ví, že Grof je uznávaným vědcem, protože přece byl odměněn Cenou Nadace VIZE 97. Nikoli prostudování a analýza Grofových knih, ale odvolávání se na vyšší autoritu a zřejmě také holistická, hermeneutická a možná duchovní analýza Grofovy knižní produkce umožnila Markošovi takový jednoznačný soud o hodnotách Grofovy „vědy“.

Děkujeme, my vědu a vědecký přístup chápeme jinak.

PANORAMA - ZPOVĚĚ BÝVALÉHO IRIDOLOGA

Je to v očích?

Joshua David Mather Sr.

Býval jsem iridologem. S iridologií a „alternativní medicinou“ jsem se však neloučil lehce. Bránil jsem se tomu, ale svědomí mne nakonec dovedlo k osudovému rozhodnutí opustit svou profesi. Ztratil jsem své příjmy i svou identitu. Ptáte se, jak jsem se dostal k „alternativní medicíně“ a co mne nakonec vedlo opustit pole, které bylo tak důležitou součástí mého života?

Začnu od počátku

Narodil jsem se v rodině, která se o „alternativní medicínu“ zajímala. Když mi bylo sedm, objevili mí rodiče iridologii, když pátrali po léčbě pro mou matku, postiženou rakovinou. Iridologie mne fascinovala a když ji otec začal studovat, přečetl jsem o ní vše, co bylo dostupné. Později se mi podařilo získat vlastní certifikát po absolvování iridologického kurzu. Už ve věku devíti let jsem přečetl knihu Jima Jankse „The Eyes Have it“ (Je to v očích) a pokoušel jsem se porozumět studiím Dr. Bernarda Jense o iridologii. Naučil jsem se pozorovat duhovku (iris) oka a její zbarvení a odvozovat, co organismus klienta potřebuje.

Iridologie vznikla v 19. století na základě pozorování maďarského léčitele Ignáce von Peczeyho, který si údajně všiml změn na duhovce po poranění těla. Podle iridologické teorie změny zprostředkují dosud neznámá nervová vlákna, propojující duhovku se všemi orgány těla. Já jsem ve své praxi úspěšně používal metodu Bernarda Jense. Těšilo mne, když mí skeptičtí klienti uvěřili v účinnost iridologie poté, co jsem jim sděloval podrobnosti

o jejich životě a zdraví, které znali jen oni sami. Postupně jsem se dále vzdělával a přečetl každou Jensenovu knihu. Jak tomu obvykle bývá v oblasti alternativní medicíny, ani já jsem se neomezoval jen na iridologii. Získal jsem certifikát ve třech variantách aplikované kineziologie, naučil jsem se předpisovat byliny, používal jsem homeopatii, různé diety a angažoval se také ve spirituálním poradenství. Zaujal jsem ostře negativní postoj k farmakoterapii, očkování i k řadě chirurgických zákroků. Pevně jsem věřil, že lékaři jsou vedeni k tomu, aby ničili lidské tělo, zatímco já jsem se učil metodám, které aktivovaly vnitřní léčivé síly organismu. Věřil jsem a také učil, že konvenční medicína je prospěšná jen u těžkých akutních stavů, především traumat.

Věřil jsem, že lidské tělo je pozoruhodným souborem inteligentních orgánů, které téměř magicky vytvářejí jednotný celek. Věřil jsem také, že nemoc je výsledkem špatné komunikace a nerovnováhy mezi orgány. Byl jsem přesvědčen, že bylinné přípravky aktivují orgánové systémy a pomáhají tak odstranit všechny poruchy a nemoc změnit ve zdraví. Podle mého přesvědčení farmakologická léčba jen zakrývala symptomy choroby. Např. Tylexol, používaný při chřipce, jen potlačil příznaky choroby, ale virus se vrátil při jakémkoli budoucím oslabení organismu. Podle mého názoru bylo správné nesnažit se zvýšenou teplotu mírnit, a doporučoval jsem proto správnou výživu a bylinné přípravky s jejich účinnými složkami, aby se tělo mohlo samo „magicky“ vyléčit.

Začátek změny

Už jako věrný zastánce alternativní léčebné péče jsem se rozhodl studovat také konvenční medicínu, abych jí porozuměl a získal vyváženější pohled na léčbu. Zúčastnil jsem se výukového programu „Amerického lékařského školicího ústavu“ pro zdravotnické konzultanty. Líbila se mi základní idea programu, která spočívala v přímé účasti na práci lékařů v klinickém prostředí a doufal jsem, že získané znalosti mi umožní lépe integrovat konvenční a alternativní medicínu. O přijetí do programu rozhodoval rozhovor s pěti lékaři. Dost se zarazili, když jsem je seznámil se svou profesí a s úlevou jsem si vydechl, když mne přece jen po delším vyjednávání zařadili do kurzu.

Čekal jsem větší nedůvěru ze strany školicích lékařů a byl jsem překvapen, když mnozí z nich projevíli o alternativní medicínu zájem. Vyptávali se na zkušenosti mé i mého otce s různými alternativními postupy. Podrobně popisovali podstatné body jejich léčby u specifických chorob a ptali se, jaké výsledky s našimi metodami máme my. Když jsem tvrdil, že dobré, projevíli zvýšený zájem, který ale rychle pohasl, když jsem jim svou metodu popsal.

Záhy jsem poznal, že alternativní a konvenční medicína mají zcela jiná měřítka pro testování a verifikaci léčebných úspěchů. Když jsem říkal: „Myslím, že léčba byla úspěšná“, lékaři se ptali: „Jaké studie Váš názor podporují?“ nebo „Je to potvrzeno krevními testy?“ Začal jsem přemýšlet, jak bych mohl naše výsledky lépe dokumentovat a jakými studii bychom je mohli doložit.

Kromě účasti na léčebné praxi obsahoval program také výuku v anatomii, fyziologii, farmakologii, biochemii, mikrobiologii. Lépe jsem nyní mohl porozumět alternativní medicíně. Pochopil jsem např., že byliny obsahují chemické látky, které ovlivňují tělesné funkce stejně jako farmaka. Po třech letech výuky jsem se vrátil domů plný nových idejí, jak léčit a také hodnotit různé choroby a jejich léčbu. Návrat domů měl být začátkem dlouhé a úspěšné kariéry naturopata po boku mého přítele iridologa.

Jak to ale bylo nepřesné!

Když jsem kdysi začal pracovat s iridologií, prohlížel jsem duhovku lupou a nález jsem zaznamenával na okopírovanou Jensenovu oční předlohu - mapu. Nyní jsem si opatřil videokameru. To byl velký krok vpřed k zaznamenání i analýze detailů na duhovce, nehledě na to, že už nebyl nutný tak blízký kontakt mezi našimi obličejí. Mohl jsem v klidu záznam studovat na monitoru a lépe interpretovat různé detaily, znaky na duhovce a jejich změny po opakovaných návštěvách pacienta. Dokud jsem používal k zakreslení diagnostických znaků Jensenovu předlohu, musel jsem se spoléhat na svou omylnou paměť a nebyl jsem schopen zaznamenat přesně jejich proporce. Videozáznam mi umožnil přesné měření a zachycení jakékoli i drobné změny.

Brzy jsem však zjistil, že „změny“ na duhovce lze snadno uměle vytvořit změnou úhlu osvětlení oka. Na okřscích duhovky, které se mi zdály tmavé, se náhle objevily „léčivé“ linie, a když se pohnulo lampou, tlusté bílé čáry se změnilly v šedé a tenké. Vícekrát se mi stalo, že mne můj společník volal do jeho ordinace, aby mi ukázal náhlou

změnu obrazu duhovky v zápětí po manipulaci páteře. Když jsem si to ověřoval, bylo mi záhy zřejmé, že změnu obrazu na duhovce vyvolávala i malá změna umístění a pohybu kamery.

Obraz struktur na duhovce však měnilo nejen postavení tužkové lampy, ale i postupné vyčerpávání baterie, které vedlo ke změně barvy duhovky. Po dvou týdnech užívání baterie získala duhovka na záznamu žlutavý odstín. Zcela nová baterie naopak téměř potlačila barevnost duhovky. Vliv na barvu duhovky měl i způsob osvětlení místnosti, na který kamera reagovala. Variabilita obrazu na opakovaných záznamech byla tak velká, že jsem zcela ztratit důvěru v možnosti kamery zachytit změny na duhovce.

Nové možnosti

Řešení tohoto problému mi nabídl článek jiného iridologa. Popsal speciální kameru, která umožňovala její ideální nastavení vzhledem k oku. Informoval jsem svého společníka, který kameru opatřil a umožnil mi vyšetřovat s ní mé klienty v jeho ordinaci. Možnosti, které kamera nabízela, mne nadchly. Záblesk kamery vycházel vždy z téhož místa a měl standardní intenzitu a tedy i konstantní barvu. Na snímek se promítaly dvě křížící se linie, které indikovaly správnost nastavení, takže i velikost obrazu duhovky byla konstantní. Používali jsme vysoce jemnozrnný film, aby každé vlákno bylo zobrazeno dokonale. Měl jsem v ruce skvělý přístroj, který měl poskytnout přesvědčivý důkaz změn na duhovce. Jak jsem uvedl, strukturální změny na duhovce, kterými jsem byl zprvu nadšen, byly vyvolány změnou polohy kamery. Po její korekci nebyly rozdíly ve struktuře duhovky. zjištělné. Naproti tomu změny v barvě byly u některých pacientů novou kamerou prokazatelné. Když jsem s polohou kamery experimentoval, měnila se velikost pupily („panenky“, zřítelnice). Její šířka závisela na směru osvětlení i na úrovni osvětlení celé místnosti. Na průměru pupily ovšem závisí vzhled a velikost vláken duhovky, což zase ovlivnilo její barvu. Nejlépe to bylo vidět u osob, jejichž duhovka měla více barev. Např. v mé duhovce lze nalézt hnědé, zelené, žluté i modré tóny a její barevnost závisí na typu osvětlení. Proto mi někteří lidé řekli, že mám hnědé oči, zatímco jiným se zdály zelené nebo i modré.

Barva duhovky tedy závisí do značné míry na velikosti pupily. Šířku pupily však nemění jen intenzita a směr osvětlení, ale prostřednictvím autonomního nervstva také psychika pacienta, jeho stres a strach z nemoci. Iridolog proto tvrdí, že je schopen z určení barvy jediného vlákna duhovky odvodit řadu informací o zdravotním stavu pacienta. Posuzování barvy duhovky je tak závažným diagnostickým kritériem iridologie. Když jsem však vyloučil výše uvedené vlivy, našel jsem na duhovce jen málo patologických znaků. Ještě významnější je, že jsem takové znaky nenašel ani u lidí, kteří právě prodělali závažné onemocnění. A pokud jsem nějakou drobnou odchylku proti normě tušil, vůbec neodpovídala těžkým fyzickým změnám pacienta. Jinými slovy: zjistil jsem, že duhovka neodráží úroveň tělesného zdraví.

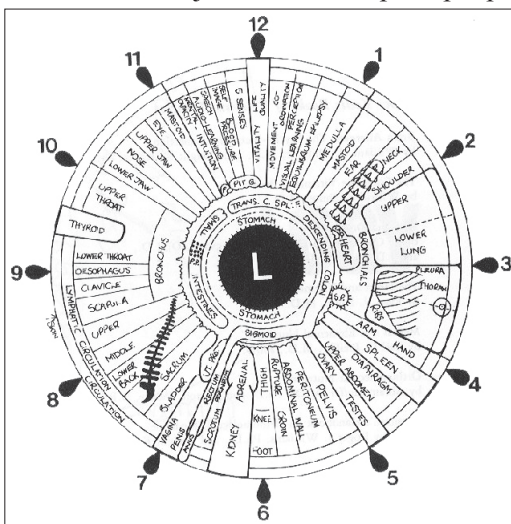
Jak ale vysvětlit neuvěřitelné úspěchy iridologů?

Mnozí pacienti se mne ptali, jak je možné, že je-

jich iridolog věděl toho tolik o jejich životě a zdraví? Jednou z možností je pouhá koincidence. Je také možné, že určité malé procento znaků na duhovce skutečně koreluje s aktuálním zdravotním stavem. Když se taková korelace objeví, nesporně to zvyšuje sebevědomí iridologa i důvěru pacienta. Možnost koincidence se zvyšuje, když iridolog objeví větší množství změn v určitém okrsku duhovky a když pacient trpí běžnou chorobou. Výborným „diagnostickým nástrojem“ iridologa je také diskuse s pacientem s cílenými dotazy. K přesvědčivosti iridologie přispívá i to, že nestanovuje přesnou diagnózu choroby. V tomto holistickém pohledu, typickém pro alternativní medicínu, spočívá síla iridologie. Alternativní medicína totiž tvrdí, že diagnóza je jen pomocnou metodou, jak hodnotit a označit soubor symptomů. Iridologie kromě toho učí, že symptomy jsou pozdní známkou choroby, kdežto iridologie je schopna zachytit nerovnováhu těla dříve, než se tyto symptomy objeví. Na jedné iridologické webové stránce je výslovně napsáno, že „*IRIDOLOGIE NEDIAGNOSTIKUJE NEMOC*“, ale zjišťuje tkáňovou slabost, zánět nebo intoxikaci orgánů nebo tkání“ (http://www.herbsbylisa.com/iridology.htm (Lisa Ayala, Last modified: April 22, 2001 and accessed 10/11/02)

Půvab teze, že se podle obrazu oka neurčuje diagnóza, tkví v tom, že odkaz na duhovku umožňuje iridologovi klást vhodné otázky a dospět k potvrzení svého předpokladu. Iridolog postupuje takto: Když má např. pacienta, u něhož najde drobnou odchylku v plicním okrsku duhovky, položí mu otázku: „*Měl jste někdy problém s plicemi? S něčím jako je astma, zápal plic nebo rozedmu?*“ Když se pacient na něco podobného rozpomene, jeví se mu iridolog jako génius, v opačném případě se iridolog zeptá: „*Nebyl jste náhodou v nedávné době nachlazen?*“ Když ani v tomto případě pacient nezareaguje pozitivně, podívá se iridolog na projekční okresek pro střeva, protože případný „nález“ v něm naznačuje slabost plic. Okrsek pro střeva leží kolem pupily. Má-li tmavou barvu, sdělí iridolog pacientovi, že trpí zatím nezjištěnou plicní slabostí, která je důsledkem onemocnění břicha. Když pacient střevní potíže popírá, tak mu sdělí, že trpí skrytou genetickou slabostí plic, což je nutno léčit, aby se předešlo budoucím problémům.

Potvrzuje snad tento postup správnost iridologie?

Iridologická mapa těla

Nikoli, naopak ji popírá. Jestliže iridolog zjistí v anamnéze pacienta určitý plicní problém, pak byla iridologická diagnostika zcela zbytečná, nehledě k tomu, že nález na duhovce nijak nespécifikuje povahu

plicního onemocnění. A jestliže iridolog naznačuje souvislost mezi plicním a střevním onemocněním, pak je to v zjevném rozporu s uznávanou lékařskou vědou, která takovou souvislost marně hledala.

Předpokládejme, že iridolog diagnostikoval zatím skrytou genetickou slabost plic. Iridolog gratuluje pacientovi, že přišel včas. Jestliže následující lékařské testy plicní poruchu nepotvrdí, iridolog má opět odpověď: iridologie je přece schopna zjistit plicní slabost dříve než dosáhne takového stupně, kdy by byla zjistitelná jinými metodami. Když se pacient léčí podle doporučení a předpisu iridologa a žádný plicní problém se u něj v budoucnu neobjeví, iridolog pacientovi gratuluje, že se díky včasnému příchodu vyvaroval plicního onemocnění. Když pacient léčbu odmítne a nikdy se u něj plicní choroba neobjeví, iridolog si je jist, že nad hlavou pacienta visí stále Damoklův meč plicní choroby. A když se někdy náhodou nějaká plicní potíž objeví, tak je samozřejmě přisuzována slabosti jeho plic.

Otázka nyní zní: jak můžeme prokázat, že duhovka přesně indikuje plicní slabost, když nález na duhovce není potvrzen žádnou další metodou? A jak se vůbec došlo k závěru, že nějaké znamení na duhovce je známkou plicní slabosti, jestliže nemáme metodu, která by to ověřila? Jsem přesvědčen, že iridologie je velice spornou metodou a nepatří do kategorie metod vědeckých. Iridologii zpochybňují jak popisy různých známek na duhovce, nepodložené jinými metodami, tak i pochybné kasuistiky. Selhaly také všechny vědecké studie, které se snažily prokázat diagnostický potenciál iridologie a objevit na duhovce změny, které by tam u pacientů se známými chorobami měly přece podle teorie být.

Je iridologie vědou?

Postupně, jak můj zájem o iridologii vzrůstal, se vynořila otázka její vědeckosti. Jak jsem mohl dokázat, že je duhovka anatomicky a fyziologicky vybavena tak, aby mohla indikovat to, co iridologie učí? V době mého výcviku se tvrdilo, že nervové impulsy z orgánů jsou vedeny do mozku a odtud se dostávají k duhovce cestou nervus opticus (2. mozkový nerv). Když se informace dostala k vláknům duhovky, měla vyvolat restrukturalizaci duhovky tak, že reflektovala zdravotní stav orgánu. Později mí učitelé zjistili smutný fakt, že duhovka a optický nerv se vzájemně prakticky neovlivňují. Teorie se proto změnila: duhovku měl ovlivňovat nervus oculomotorius (3. mozkový nerv, oko-hybný).

Existuje však důkaz, že vlákna duhovky mohou měnit svou strukturu na základě informace, přinesené oko-hybným nervem? Jeden iridolog tvrdil: „*Z elektronoptického výzkumu víme, že každé vlákno duhovky je ve skutečnosti nervovým pláštěm, obsahujícím 20.000 nervových vláken. Každé z těchto vláken probíhá centrálním nervovým systémem ke všem orgánům a okrskům lidského těla. Každý okrsek duhovky tak reprezentuje určitý okrsek lidského těla*“ (eGuide on iridology). Je to pravda?

V učebnicích histologie najdeme jiný popis: „*Přední plocha duhovky je nepravidelná, s hrubými hranami a rýhami. Je tvořena nesouvislou vrstvou pigmentových a vazivových*

buněk (fibroblastů). Hlouběji leží chudě prokrvená pojivová tkáň s malým množstvím vláken, fibroblastů a melanocytů. Následuje bohatě prokrvená vrstva řídké pojivové tkáně“. Jinými slovy, vlákna duhovky nejsou svazky nervových vláken, ale proužky vazivových buněk. Kde je tedy „vědecký důkaz“ správnosti představy o vlivu nervového systému na strukturu duhovky? Nic takovou ideu nepodporuje.

Pro posouzení iridologie mají ovšem anatomické, histologické a fyziologické nálezy zásadní význam. Do té doby, než jsem se rozhodl prověřit základní ideje iridologie a seznámit se se strukturou a funkcí duhovky, jsem o správnosti iridologie pochyboval jen málo. Směrodatné pro mne bylo pevně přesvědčení mých kolegů – iridologů o validitě naší disciplíny. Proto bylo nyní tak těžké uvěřit, že to, čemu jsem ve svém životě věřil nejvíce, je mylné.

Jak je tomu se změnami barvy?

Abychom porozuměli tomu, co vlastně na duhovce pozorujeme, je nutné pochopit proces vytváření jejího zbarvení. Její základní barva je dána tmavými pigmentovými buňkami na jejím vnitřním povrchu, které odrážejí zpět modré světlo. Oko se tedy jeví modré. U albínů, kterým chybí pigmentové buňky, je oko růžové, protože prosvítá bohatá cévní síť. Různé další barvy, od modrozelené až k tmavě hnědé, dodává oku pigment ve vnějších vrstvách duhovky. Za barvu i strukturu duhovky jsou zodpovědné geny.

Jako student jsem se však dozvídal, že různé barvy duhovky jsou způsobeny usazeninami různých chemikálií. Např. rezavá skvrna v duhovce byla usazeninou chemické látky obsažené ve vakcíně, jasná žlutá skvrnka byla usazeninou síry po aplikaci léku, obsahujícího síru. Slavní iridologové psali, že při pitvách byly v těchto skvrnách prokázány těžké kovy.

Jakmile jsem zjistil, že iridologie nerespektuje anatomii, histologii ani fyziologii duhovky a že barvu duhovky neurčují mozkové nervy nebo „usazeniny“, považoval jsem za směšné věřit, že barva duhovky může informovat o zdravotním stavu orgánů. Také někteří jiní iridologové dospěli k takovému názoru a opustili představu o změnách barvy a struktury duhovky, ale domnívají se, že individuální obraz duhovky přesto naznačuje určité dispozice k duševním i fyzickým chorobám. Opírají se přitom opět o pouhé domněnky a některé pochybné metody, kterými chtějí tento názor podpořit. Nejsou schopni akceptovat vědecké poznatky a logiku používat korektně.

Jak jsem se rozhodl?

Poté, co jsem se poučil, jsem nenašel jediný důvod pro pokračování v kariéře iridologa. Snažil jsem se také, i když marně, přesvědčit své kolegy iridology, aby i oni opustili tuto mylnou a škodlivou metodu. Jak je možné, že oni nevidí to, co já? Neznám na to přesnou odpověď, ale vím, že každý iridolog, kterého jsem poznal, pevně věří, že iridologie je nejlepší metodou k posouzení tělesného zdraví. Jsem si jist, že nikdo z těch, kteří praktikují iridologii a které znám, nepodvádí lidi a že žádnému nejde jen o peníze. Iridologií si lze skutečně dost vydělat, ale mnoho, nebo spíše

většina iridologů požaduje jen malý obnos za své služby. Tito lidé čestně věří, že lidem pomáhají.

I když akceptuji, že motivy iridologů jsou čestné, přesto se dnes divím, že iridolog může vykonávat svou profesi, aniž by účinnost jeho metody byla podložena důkazy. Svou roli hraje jistě řada důvodů, z nichž zde pojmenuji jen jeden, iracionální víru: V době, kdy jsem byl přesvědčen o hodnotě iridologie, jsem byl neustále konfrontován s argumenty proti iridologii. Přesto mne to neodradilo od jejího praktikování, protože jsem pevně věřil odpovědím mých učitelů, i když postrádaly logiku. Do dneška nevím, kdy se kouzlo iridologie konečně zlomilo. Přesně tomu nerozumím, ale součástí řešení této rovnice byl jistě můj trénink ve vědecké oblasti.

Mnozí se mne ptali, zda mé odmítnutí iridologie znamená také odmítnutí celé alternativní medicíny. Odpověděl jsem, že ne. Iridologie patří do kategorie vyvrácených léčitelských metod. Takové praktiky nejsou podloženy žádnými anatomickými nebo fyziologickými důkazy a všechny dobře provedené pokusy a studie selhaly. K metodám, které řadím do této kategorie, patří aplikovaná kineziologie, reflexologie, terapeutický dotek, homeopatie, tzv. Hulda Clark léčba aj.

Alternativní medicína má ale i jiné metody, o kterých se musím zmínit. Některé z nich jsou zčásti podložené, ale jsou špatně nebo nadměrně používány. Příkladem je bylinná léčba a potravinové doplňky. Podle mého názoru působí bylinné preparáty na stejném principu jako farmaka a měli bychom s nimi zacházet stejným způsobem. Nesouhlasím proto s frází „*Používám byliny místo...*“, protože byliny působí v těle stejným mechanismem jako jejich farmakologické protějšky. Za největší problém tzv. „přírodní medicíny“ považuji skutečnost, že mnozí léčitelé doporučují byliny bez jakéhokoli medicínského nebo farmakologického školení. K takovým jsem patřil i já. Bylináři doporučují rostlinné preparáty podle starého úzu, osobní zkušenosti, zpráv pacientů o úspěchu léčby a jen někdy snad i na podle útržkových znalostí výsledků klinických studií. Existuje také jen málo klinických studií, které by zjišťovaly interakce léčiv v tak delikátních systémech jako jsou ledviny a játra. Přes tyto zjevné limity doporučují svým pacientům bylináři, iridologové, kineziologové i jiní léčitelé užívat směsi různých bylin, i když jim jejich chudé knihovny poskytují jen málo informací o účinnosti, prospěšnosti a bezpečnosti doporučených směsí.

Při své další práci v oblasti alternativní medicíny jsem se necítil příliš komfortně, protože jsem si uvědomil, jak nedostatečné je mé vzdělání. Stále méně a méně jsem doporučoval doplňky výživy a omezoval se jen na ty, jejichž účinnost byla dobře dokumentována a které byly bezpečné. Někdy mi bylo i fyzicky špatně a když jsem končil ordinaci se svými pacienty, byl jsem zcela vyčerpán. Nakonec jsem se rozhodl zcela ukončit svou praxi a věnovat se vzdělávání. V tomto stadiu jsem nyní. Upřímně řečeno, jsem si vědom toho, že naše „západní“, konvenční medicína není bezchybným systémem, ale zkušenost s „alternativní medicínou“ mne přesvědčila, že konvenční evidence-based medicína je velkým krokem vpřed ve srovnání s její alternativou.

OHLASY NA ČINNOST ČESKÉHO KLUBU SKEPTIKŮ SISYFOS

Návštěvy ze světa vědy na gymnáziu ve Vyškově

Mgr. Jiří Zlatník

V podzimních měsících roku 2008 proběhla na Gymnáziu ve Vyškově série přednášek zaměřených na popularizaci nejnovějších poznatků vědy a na podporu kritického myšlení. Jako přednášející se podařilo získat renomované odborníky. Přednáška byla pokaždé proslovena dvakrát: od 14 hodin pro žáky a učitele školy, od 16 hodin pro veřejnost.

Cyklus přednášek zahájila v pondělí 20. října paní RNDr. Pavla Jendelová, PhD. z Ústavu experimentální medicíny Akademie věd ČR přednáškou na téma „Využití kmenových buněk a biomateriálů v léčbě onemocnění mozku a míchy a jejich využití v regenerativní medicíně“. Seznámila posluchače s biologii kmenových buněk a s jejich perspektivním využitím při léčbě onemocnění centrální nervové soustavy jako jsou Parkinsonova choroba, roztroušená skleróza či různá míšní poranění. V této souvislosti je totiž pohlíženo na kmenové buňky jako na buněčné zdroje se schopností nahradit tkáň poškozené devastujícím onemocněním, kde neexistuje efektivní léčba. Doktorka Jendelová přehledně představila danou problematiku, vyzvedla pozitivní výsledky, ale dotkla se také některých úskalí, která čekají na svá rozřešení.

Následující tři přednášky přednesli členové předsednictva Českého klubu skeptiků SISYFOS.

Dne 3.11. vystoupil prof. MUDr. Jiří Heřt, DrSc. na téma „Darwinismus versus kreacionismus“. Zajímavý výklad, který zaujal posluchače, byl věnován všeobecně uznávané vědecké evoluční teorii. Přednášející se zabýval zejména sporem mezi darwinismem a kreacionismem, cestou vedoucí k evoluční teorii, základními evolučními principy Charlese Darwina, neodarwinismem a pojmy jako neutrální mutace, vznik druhů,

přerušované rovnováhy, sobecký gen, sociobiologie, memetika. Hovořil též o dnešní kritice Darwinovy teorie ze strany náboženství, filozofie, ideologie, politiky a „vědeckého“ kreacionismu. Zmínil alternativní náhledy na vývoj světa, např. Intelligent Design, lamarckismus, lysenkismus.

O týden později (10.11.) navštívil naši školu doc. RNDr. Luděk Pekárek, DrSc. z Národní referenční laboratoře pro neionizující záření Státního zdravotního ústavu v Praze. Přednášel na téma „Jak vysvětluje výsledky proutkařů a senzibilů věda“. Racionálně vyložil, co vede ruce proutkaře tak, že při procházení terénu sám ohne v určitém místě konce proutku. Zaujal nás otázkami co je pověra a iracionální myšlení, zda je pověrou názor, že proutkař najde proutkem vodu (či nějaký jiný předmět), nebo zda jde o věrohodnou schopnost některých jedinců.

Poslední přednášející (18.11.) prof. MUDr. Oskar Andrysek, DrSc., přední český onkolog a primář nemocnice v Měšicích u Prahy, vystoupil na téma „Moderní onkologie a léčba nádorových onemocnění“. Vysvětlil co je zhoubný nádor, jaké jsou příčiny jeho vzniku, jak se chová, jak se mu dá preventivně čelit, jak ho lze včas rozpoznat a jaké jsou dnes postupy jeho léčby. Zabýval se i podvodnými postupy léčitelů, proč jim stále pšenka kvete, co se dá proti nim dělat a zmínil i chyby lékařů, kteří volí k léčbě závažných, ale mnohdy zcela vyléčitelných chorob iracionální postupy, které pacienta připraví nejen o peníze, ale často i o šanci se uzdravit.

Ředitelství gymnázia děkuje všem přednášejícím za vynikající úroveň přednášek, kterou ocenili studenti, pedagogové i veřejnost. S takto zaměřenými přednáškami počítáme i v roce 2009.

(Autor je ředitelem vyškovského gymnázia)

VÝZVA K AKTIVACI ČLENŮ SISYFA

Vážení členové Českého klubu skeptiků Sisyfos, jménem výboru Klubu skeptiků se na vás obracím s výzvou o aktivní pomoc.

Jistě si všímáte, že iracionalita se v naší společnosti nadále rozmáhá v rozmanitých podobách. Většina médií ji věnuje seriózní pozornost, přičemž „živnost“ kartářů, astrologů, léčitelů a jiných šarlatánů je nadále výnosná a je o ni velký zájem ze strany klientů, kteří pod dojmem nadšených informací o esoterických disciplínách věří, že jim mohou šarlatáni pomoci. Bohužel tomu většinou bývá naopak. Poslední dobou jsme kupříkladu zaregistrovali případ, kdy léčitel nařídil rodičům těžce nemocného dítěte, aby zanechali léčby pomocí medicíny postavené na důkazech a slíbil jim, že jejich chlapce vyléčí. Ten bohužel zemřel. Vinen je nejenom nezodpovědný léčitel, ale i celková atmosféra ve společnosti, která přijímá esoteriku a léčitelství jako

něco normálního, běžného a hlavně účinného. Není pak divu, že lidé léčitelům věří. Iracionalita začíná pronikat i do škol a do akademického prostředí.

Je na nás to změnit nebo se alespoň o změnu pokusit. Měli bychom více informovat o nových esoterických proudech, přístrojích a přípravcích, odhalovat jejich podstatu a nastavovat zrcadlo esoterickému vidění světa. Uvítáme, bude-li se více členů klubu podílet na tvorbě skeptických článků, které lze zveřejňovat na našem webu i ve Zpravodaji. Je rovněž třeba více aktivních skeptiků v „regionech“. Zatím totiž funguje vedle pražského „skeptického centra“ pouze pobočka v Brně, kterou nedávno oživil Ing. Jarek Dolák. Pokud se chcete a můžete více podílet na naší publikační nebo organizační činnosti, nebo máte nějaký jiný zajímavý nápad, obraťte se na adresu dotazy@sisyfos.cz. Jistě spolu vymyslíme způsob jak vaše schopnosti a chuť něco dělat, využijeme.

Leoš Kyša

**Komitét pro udělování Bludných balvanů při Českém klubu skeptiků SISYFOS
oznamuje, že za rok 2008 získávají:**

V kategorii jednotlivců

zlatý Bludný balvan

MUDr. Josef Jonáš

za objev řízené a kontrolované detoxikace, která by mohla „zajistit zdravé fungování organismu po celý život a prodloužit jej až někam k bájně hranici“

stříbrný Bludný balvan

JUDr. Darja Macáková

za odvážné prosazení průkopnického seriálu “Detektor”
do vysílání České televize na divácky nejsledovanějším okruhu ČT1

bronzový Bludný balvan

RNDr. Emil Pálež, CSc.

za objev andělů, nad nímž „odborní oponenti ztratili dech a církve je v rozpacích“

V kategorii družstev

zlatý Bludný balvan

Rada České televize

za promyšlenou a vytrvalou
obhajobu vysílání vzdělávacího cyklu České televize Detektor

stříbrný Bludný balvan

společnosti MAKAM, sro. a Amaranta, sro. spojené pod značkou VodaEco

za úspěšný prodej přístroje k revitalizaci vody podle Grander®Technologie

bronzový Bludný balvan

Maranatha, o. s.

za propagaci biblického kreacionismu vydávaného za vědu

**Přednášky v cyklu Věda kontra iracionalita
v roce 2009**

Konají se tradičně ve třetí středu v měsíci v budově
Akademie věd ČR v Praze 1, Národní třída 3, v sále
206 od 17ti hodin. Po přednáškách následuje diskuse.

**18.3. Věda a víra z pohledu moderního skepticis-
mu**

prof. MUDr. Jiří Heřt, DrSc.

**15.4. Biofortifikace kulturních rostlin - moderní
cesta k lidskému zdraví**

prof. RNDr. Zdeněk Opatrný, CSc.

20.5. Tak zvané alternativní psychoterapie

doc. PhDr. Zbyněk Vybíral, Ph.D.

V červnu – srpnu se přednášky nekonají.
Další termíny: 16.9, 21.10, 18.11., 16.12.

- ⌘ Zpravodaj Sisyfos - neperiodický bulletin občanského sdružení SISYFOS - Českého klubu skeptiků, člena evropského sdružení ECSO (European Council of Skeptical Organisations) a světového sdružení CSI (Committee for Skeptical Inquiry). Zapsán do evidence tisku MKČR pod číslem MKČR E 11208
- ⌘ Kontaktní adresa Českého klubu skeptiků: Věra Nosková, U studánky 18, 170 00 Praha 7
e-mail: lano@centrum.cz
- ⌘ číslo 444444444 (10 čtyřek) kód banky 2010
- ⌘ Adresa na internetu: <http://www.sisyfos.cz>
- ⌘ Zpravodaj Sisyfos, číslo 1/2009 - vyšlo v březnu 2009. Editor: Leoš Kyša. Redakční rada: Čeněk Zlatník, Lenka Příbylová, Věra Nosková, Zdeněk Jonák.
- ⌘ Grafická úprava: Filip Příbyl
- ⌘ Tiskárna VS Praha-Pankrác www.sweb.cz/vstisk/
- ⌘ Příspěvky do Zpravodaje SISYFOS posílejte na adresu: Leoš Kyša, Višňová 579, Milovice 289 24. Lze též zasílat na e-mail: Leos.Kysa@seznam.cz